

17.8.2021

Lausuntopalvelu.fi
kirjaamo@tem.fi

Lausunto: HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntopyyntönumeron diaarinumero: VN/15285/2021

Taustaa

Suomeen perustettaisiin valtion kokonaan omistama erityistehtävayhtiö, jonka toimialana olisi työllistää haastavassa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä.

Yhtiö voisi työllistää työhön halukkaita työttömiä työnhakijoita, joiden mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat olennaisesti vähentyneet asianmukaisesti todetun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joiden osalta on ilmeistä, ettei työllistyminen muulle työnantajalle ole mahdollista. Edellytyksenä olisi tämän ohella, että henkilö on halukas työllistymään, mutta työllistyminen ei ole työllistymisedellytyksiä parantavista palveluista huolimatta onnistunut tai muuten on ilmeistä, ettei näillä toimilla voi merkittävästi arviointihetkellä lisätä henkilön mahdollisuuksia tehdä työtä.

Toiminta perustuisi olemassa olevien palveluiden ja rakenteiden hyödyntämiseen siten, että työ- ja elinkeinotoimisto päättäisi yhtiön palvelukseen ehdolle asetettavista osatyökykyisistä henkilöistä. Yhtiön omistajaohjauksesta vastaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Palvelualojen työnantajat kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta ja toteaa seuraavaa.

2§ Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Yleisesti tärkeää kokonaisuuden kannalta olisi katsoa työvoimapalveluiden palvelurakennemuutostusta laajemmin ja myös digitalisaation ja public-private yhteistyön hyödyntämisen suhteen. Miten esim. jo olemassa olevilla keinoilla ja hyödyntäen työvoimapalveluja ja niiden rakennetta laajasti voitaisiin saavuttaa samoja tavoitteita ja samalla huomioida ja auttaa myös enemmän yrityksiä kuin heidän käyttäessään Välittäjä Oy:n palveluita (esim. rekrytointitilanteissa). Valmistelussa tulee erityisesti ottaa huomioon ennakoiva markkinavuoropuhelu yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa, jotta vältettäisiin markkinahäiriköinti.

17.8.2021

Olennaista on myös se, mikä on yhtiörakenne, tuottaako yhtiö voittoa jne. On syytä täsmentää mikä tulee olemaan Välittäjä Oy:n rakenne ja rooli sekä mikä on tämä ns. muiden toimijoiden rooli. Välittäjä Oy:n toiminta tulee kunnolla jalkauttaa, jotta eri toimijat tietävät mistä on kysymys. Lisäksi se, onko konsernirakenne tässä paras vaihtoehto tulee harkita tarkkaan. Tulisi myös selvittää, onko ajatuksena, että yhtiö on voittoa tavoitteleva ja lisäksi jos toisaalta tavoitellaan mahdollisimman suurta liikevaihtoa ja samalla todetaan, että osatyökykyisyys aiheuttaa tuottavuuden alenemaa – tähän syytä tehdä tarkennus ja mahdollisesti rajata se, millä perusteella tuottavuuden aleneman pohjalta on mm. saada tukea ja milloin taas liikevaihto on sillä tasolla, että tukea ei tarvita? Lisäksi esityksessä on todettu yhtiön toiminnan vakiintumisesta ja sen jälkeisestä arvioinnista, tehtävien laajentamisesta tai kohdentamisesta. Suuntaviivat tulisi olla tehty jo kun laki tulee voimaan. Osakeyhtiö vai liikelaitos tämä olisi hyvä myös pohtia ennalta. Liikelaitoksen osalta saattaa tulla ongelmaksi tietyt tuet ja tätä kautta myös mahdollisia rajoituksia. Konsernirakenne ei tässä mallissa paras vaan erillinen Oy, joka hoitaa sille määriteltyä tehtävää. Tällöin ei syntyisi myöskään niitä velvoitteita joita konsernirakenteella saattaa tietyissä tilanteissa olla.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

HE toteaa seuraavasti: X Oy:n toimintaan voidaan tietyin ehdoin soveltaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevaa valtioneuvoston päätöstä (SGEI), jos markkinoiden toiminta on puutteellista, mutta viranomaisen haluaa turvata kaikissa olosuhteissa kansalaisille tärkeän palvelun saatavuuden”. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Miten tämä sopii osakeyhtiömuotoon ja mitä tämä tarkoittaisi markkinoiden kannalta? Tästä syystä myös yhtiörakenne tulisi miettiä tarkasti ettei toiminta tapahdu muiden kustannuksella ja tällä tavoin vääristä markkinoita.

3§ Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

HE tältä osin on erittäin epäselvä. Toisaalla puhutaan osatyökykyisistä ja toisaalla myös vaikeasti työllistettävistä, joita voivat käytännössä olla myös työkykyiset. Tätä kohtaa tulee tarkentaa huomattavasti ja miettiä, ketkä kohderyhmään kuuluisivat, jos perusteena ei olekaan pelkästään vika, vamma tai sairaus.

Nyt potentiaalinen kohderyhmä näyttäytyy hallituksen esityksessä hyvin laajalta, sekalaiselta sekä moninaiselta, joka itsessään voi vaikeuttaa palveluihin ohjaamista eri viranomaisten toimesta. Kohderyhmän rajausta ja määritelmää tulisi harkita hyvin tarkkaan.

Käytännössä ja äärimmillään kohderyhmän rajojen joustavuus voisi johtaa siihen, että lähes kuka tahansa kuuluu kohderyhmään. HE myös toteaa, että osatyökykyisten

17.8.2021

työkykyä olisi vahvistettava. Mitä tämä tarkoittaisi ja tulisiko mahdollisesti tähän liittyen joitain uusia keinoja ja velvoitteita ja kenelle velvoitteet kohdistettaisiin ja mikä kustannusvaikutus tällä olisi?

Esityksessä on myös puhuttu sekä toistaiseksi voimassa olevista työsopimuksista että määräaikaisista – tämä tulee myös selventää. Esitystä lukiessa tulee se käsitys, että tämä voisi johtaa siihen, että Välittäjä Oy:n palveluksessa on toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa oleva, kohderyhmältään epäselvä joukko, jolloin myös alkuperäinen tarkoitus ei toteudu (osatyökykyisten työllistäminen?). Tähän liittyy myös mahdolliset työntekijöihin liittyvät ongelmat ja kuka näistä vastaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Valitseminen Välittäjä Oy:n palvelukseen tulisi tapahtua keskitetysti, jolloin varmistetaan tasapuolisuus ja myös kohderyhmän homogeenisuus ja kriteerien täytyminen.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

Ei kommentoitavaa.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Tärkeää kokonaisuuden kannalta olisi katsoa työvoimapalveluiden palvelurakennemuutostusta laajemmin ja myös digitalisaation ja public-private yhteistyön hyödyntämisen suhteen. Mitä esim. jo olemassa olevilla keinoilla ja hyödyntäen työvoimapalveluja ja niiden rakennetta laajasti voitaisiin saavuttaa. Erityisesti tulisi keskustella yksityiskohtaisemmin, miten työnhakijasta ja työnhausta muodostuvia tietoja voitaisiin hyödyntää digitaalisessa muodossa yhä tehokkaammin. Nyt valmisteilla olevan, työvoimapalveluiden kokonaisrakenteen uudistuksen kannalta on vaarana, että data siiloutuu entisestään eri viranomaisten tietojärjestelmiin, eikä näitä tietovarantoja osata hyödyntää esimerkiksi yksityisten palveluntuottajille avaamalla työllisyyden edistämiseksi. Välittäjä Oy:nkin tulee olla osa digitaalista kokonaisuutta, josta ilmenee esimerkiksi työnhakijan perustiedot, osaaminen ja etuudet. Tehokkaimmillaan myös yksityiset palveluntuottajat voisivat tuoda lisäarvoa tähänkin asiaan.

Tässäkään hallituksen esityksessä yrityspalveluiden laadun parantamiseen ei näytetä panostettavan. Valmistelussa tulisi nostaa esille yhä laadukkaammin, millä keinoin työllistäviä työnantajayrityksiä autettaisiin yhä tehokkaammin löytämään ja rekrytoimaan heille sopivaa osaavaa työvoimaa.

17.8.2021

Lakiluonnos itsessään sisältää runsaasti asioita, jotka herättävät kysymyksiä ja joihin pitää ennalta varautua. Isoimpia kysymyksiä ovat mm. yhtiö ja sen toiminnan järjestäminen sekä toimielimet, vaikutukset kilpailuun, kohderyhmä ja sen rajaaminen (osatyökykyisen tarkka määrittäminen), työoikeudelliset ja työsuhteeseen Välittäjä Oy:ssä liittyvät seikat, millä varmistetaan, että osatyökykyisen työn tekeminen ja työssäjaksaminen varmistetaan, varmistaa kenelle kanavoituvat mahdolliset työkyvyttömyyseläkkeet ja kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset, sovellettava työehtosopimus toimialojen monimuotoisuuden vuoksi.

Palta pitää tärkeänä sitä, että Välittäjä Oy:n työntekijöitä kohdellaan tasapuolisesti työmarkkinoilla ja myös työntekijän suostumusvaatimusta tulee harkita vielä laajemmin, mitä se käytännössä tarkoittaa.

Lakiluonnoksen aikataulu on haasteellinen. Selvitys ja taustatyö sekä lain uudelleen luonnostelu tulee tehdä harkiten ja ajan kanssa. Hätiköinti ei ole omiaan luomaan asian ympärille lainsäädäntöä, jossa kaikki siihen liittyvät yksityiskohdat on riittävän tarkaan harkittu ja myös toteutettavissa siten, että kustannustehokkuus huomioidaan mahdollisimman hyvin.

Lakiluonnoksen rakenne kiinnittää myös huomiota – se poikkeaa yleisestä rakenteesta ja tekee ehkä myös esityksestä sekavan ja asioita on käsitelty useassa kohdassa ja väittämiä on puolesta ja vastaan.

Kunnioitavasti,

Minna Ääri

Johtaja, Työmarkkinat

Kaisa Lakovaara

Asiantuntija, Työmarkkinat

Tuomas Ylitalo

Asiantuntija, Elinkeinopolitiikka

Palvelualojen työnantajat PALTA ry on uuden työn, digimurroksen ja tulevaisuuden työmarkkinoiden suunnannäyttävä. Yhä nopeammin muuttuvassa maailmassa yhdistämme faktat, työmarkkinaosaamisen sekä vaikuttamisen taidot palvelutalouden ja Suomen parhaaksi. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme.